

компанії зрозумілою і вимірюваною, концентруючись на зростанні бізнесу та прибутках. Вона припускає, що фірма розробила правильну концепцію бізнесу, проте, виявляється невідповідність між стратегією, необхідної кваліфікацією і набором заходів, необхідних для росту бізнесу та операційного прибутку.

6. Open Book Management (Політика відкритої звітності).

У межах даної концепції весь персонал підприємства має доступ до звітних документів. Така участь персоналу засноване на тому, що коли співробітник розуміє стратегію фірми і її фінансові результати, він буде більш продуктивно допомагати керівництву досягати поставлені стратегічні цілі.

7. Swarm Intelligence (Принципи зграї).

Метод визнає, що колективне творча поведінка співробітників може управлятися кращим чином, якщо його порівнювати з колективними комахами (бджолами, осама, мурахами й ін.). Даний підхід заснований на визнанні, що співробітники, наступні декільком простим правилам, можуть виконувати складні заходи і досягати більш високої продуктивності при меншому участю керівництва. Цей новий підхід, іноді званий «філософією Амеба-менеджменту», дає можливість індивідуумам максимально проявити свої творчі здібності.

Що стосується функціональності контролінгу, то доцільно забезпечити функціям контролінгу інституційну підтримку. На практиці це означає створення такої системи контролінгу, яка за наявності відповідних повноважень дозволить вирішувати заздалегідь певні комплекси задач.

Контролінг слід розглядати багатогранно: на теоретичному рівні – як різновид концепції управління підприємством; на цільовому – як динамічну управлінську систему, призначену для підтримки управлінського персоналу в процесі реалізації ним функцій планування, контролювання та регулювання шляхом координування інформаційно-аналітичного забезпечення; на структурному (організаційному) – як складову організаційно-економічної структури підприємства, що координує інші елементи системи управління; на інструментально-методичному – як сукупність управлінських процедур та методик, інструментальних засобів, які охоплюють всі стадії управлінського процесу, що утворює повний цикл управління розвитком.

Література

- 1 Бутинець Ф.Ф. Контроль і ревізія /Ф.Ф. Бутинець та ін. – Житомир: Рута, 2002. – 544 с.
- 2 Станіславів О.В. Контролінг як методичний інструментарій в управлінні фінансово-господарською діяльністю підприємства /О.В. Станіславів, Н.М. Селіванова // Прометей: регіональний зб.наук.праць з економіки. – Донецьк :ДЕГІ, 2011. – Вип. 1 (34). – С. 203 – 207.

РОЗВИТОК МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Захарченко В.І., д.е.н., професор
Одеський національний політехнічний університет

Лаптева В.В., к.е.н., ст.викладач
Київський національного торгово-економічного університет

В економічній теорії до теперішнього часу не вироблено єдиного трактування сутності інвестиційної привабливості як економічної категорії.

На наш погляд, це частково пов'язано з тим, що зміст поняття «інвестиційна привабливість» залежить від об'єкта інвестування, яким може бути:

- 1) інвестиційний проект;
- 2) підприємство;

3) територія (регіон).

Залежно від об'єкта інвестування розрізняються зміст, умови та чинники інвестиційної привабливості, а також методики її оцінки, які залежно від об'єктів інвестування можна також розділити на три групи:

- група методик оцінки інвестиційної привабливості проектів;
- група методик інвестиційної привабливості підприємств;
- група методик оцінки інвестиційної привабливості територій (регіонів).

В економічній літературі зазначається, що при аналізі інвестиційної привабливості проектів, як правило, беруть до уваги такі основні умови і чинники:

- наявність у проекту переваг в порівнянні з альтернативними варіантами вкладення капіталу;
- техніко-економічна обґрунтованість проекту;
- ступінь сприятливості інвестиційної ситуації;
- Особливості нормативно-правового регулювання сфери здійснення проекту;
- перспективна стабільність реалізації проекту;
- прогнозована ефективність інвестицій та ін.

В цілому, можна сказати, що аналіз інвестиційної привабливості проектів проводиться шляхом оцінки комерційної, бюджетної та економічної ефективності їх здійснення.

Також дослідниками розроблено ряд підходів до визначення умов і факторів інвестиційної привабливості підприємства. Зокрема, М.Н. Крейніна говорить про те, що інвестиційна привабливість залежить від усіх показників, які характеризують фінансовий стан підприємства, підкреслюючи при цьому, що найбільшою мірою для інвесторів важливі показники, що визначають прибутковість капіталу підприємства, курс акцій і розмір дивідендів [3].

На думку І.А. Бланка, оцінка інвестиційної привабливості діючого підприємства повинна бути, в першу чергу, заснована на виявленні стадії його життєвого циклу («дитинство», «зростання», «зрілість», «старіння»). Віднесення підприємства до тієї чи іншої стадії життєвого циклу може проводитися шляхом аналізу середньогалузевих показників діяльності або за допомогою методу експертних оцінок [1].

Найбільш привабливі для інвестування підприємства, що знаходяться в процесі росту і зрілості. На стадії «старіння», на думку вченого, інвестування доцільно в разі прийняття рішення про репрофілювання підприємства.

Представляється, що в цілому підходи обох дослідників до характеристики умов і факторів інвестиційної привабливості підприємства обґрунтовані.

Проте, зазначимо, що в підході, запропонованому М.Н. Крейніною, інвестиційна привабливість, що є самостійною економічною категорією, замикається виключно на показниках фінансового стану підприємств [3].

Методика І.А. Бланка, незважаючи на свої переваги, пов'язані з відносно малою трудомісткістю проведення оцінки інвестиційної привабливості підприємства, має певні недоліки. Зокрема, застосування методу експертних оцінок при визначенні стадії розвитку підприємства значною кількістю помилок, які можуть бути викликані впливом суб'єктивних факторів на висновки експертів. Також відзначимо, що методика розроблена для оцінки інвестиційної привабливості найбільших підприємств, тому використання отриманих результатів при проведенні оцінки інших підприємств може привести до істотних погрішностей і невірних висновків. Крім того, показник інвестиційної привабливості не дозволяє кількісно виміряти переваги одного підприємства порівняно з іншим [1].

Деякі дослідники (Захарченко В.І., Лаптева В.В.) оцінюють інвестиційну привабливість підприємств по ряду показників, що включають виробничі, соціальні та екологічні результати в галузі, а також непрямі фінансові результати.

На основі отриманих результатів складається рейтинг, і в ньому відбираються найбільш інвестиційно-привабливі підприємства, виходячи з найвищих оцінок, отриманих підприємствами галузі, з урахуванням значущості (пріоритетності) показників.

При цьому проводиться розрахунок інтегрального показника інвестиційної привабливості на базі розрахунку трьох синтетичних показників (рівня прибутковості, рівня ризику і рівня перспективності розвитку). Кожному з синтетичних показників присвоюється значимість, виражена у відсотках, виходячи з сумарної оцінки, рівній 100%.

На наш погляд, перевагою цього методу є те, що враховується значна кількість різноманітних факторів, що впливають на інвестиційну привабливість підприємства, однак він також має і недоліки:

- не завжди можливо зібрати достатньо повну і достовірну статистичну інформацію;

- часто статистичні дані надаються зі значним відставанням, тому отримана оцінка може втратити актуальність у зв'язку з поточними змінами в стані підприємства;
- оцінка значущості (пріоритету) аналітичних показників у складі синтетичних, і, в свою чергу, синтетичних в складі інтегрального може варіюватися, що вплине на отримані результати та їх інтерпретацію.

Оцінку інвестиційної привабливості підприємств часто здійснюють з метою збільшення їх активів, яке тягне за собою розширення інвестиційних можливостей підприємства, за рахунок залучення сторонніх інвесторів (вкладників, акціонерів). При цьому найчастіше використовують такі групи методик:

- методики, засновані на ринковому підході (аналіз зовнішньої інформації про підприємство);
- методики, засновані на бухгалтерському підході (аналіз внутрішньої інформації підприємства);
- методики, засновані на комбінованому підході (аналіз одночасно зовнішніх і внутрішніх факторів) [2].

Також аналіз інвестиційної привабливості підприємств проводиться при необхідності залучення додаткового позикового капіталу. При цьому використовується методика рейтингового відбору, що враховує такі фактори інвестиційної привабливості, як інвестиційний потенціал і інвестиційний ризик.

Однією з істотних особливостей української економіки є яскраво виражена неоднорідність інвестиційного простору. Цим обумовлена актуальність і значимість вивчення умов і факторів, що визначають приплив інвестицій, оцінки ступеня інвестиційної привабливості територій (регіонів).

На рівні території (регіону) інвестиційна привабливість так само, як і на рівні підприємства, багато в чому залежить від інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику. Однак, на нашу думку, чинники формування інвестиційного потенціалу та виникнення інвестиційного ризику на рівні території (регіону) носять більш узагальнений характер, включаючи різноманітні економічні, соціальні, демографічні, природні, екологічні, політичні та інші характеристики.

До найбільш часто вживаним методам оцінки інвестиційної привабливості регіонів ставляться кредитні рейтинги, комплексні дослідження інвестиційного клімату українських регіонів, ранжування регіонів за різними критеріями і складання підсумкового рангу.

Слід зазначити, що інвестиційна привабливість підприємства багато в чому обумовлена інвестиційною привабливістю території (регіону), на якій розташоване дане підприємство. Виходячи з цього, оцінка інвестиційної привабливості підприємства включає такі основні складові:

- оцінка інвестиційної привабливості території (регіону);
- оцінка регіональної економічної політики в сфері залучення інвестицій;
- оцінка фінансового стану і перспектив розвитку конкретного підприємства [2].

Чинники, що визначають інвестиційну привабливість підприємства, доцільно поділити на такі групи, представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Класифікація чинників інвестиційної привабливості підприємства

<i>Чинники</i>	<i>Основні критерії</i>
Інвестиційна привабливість території (регіону)	Інвестиційний потенціал території (регіону) Інвестиційні ризики Конкурентні позиції підприємства на території (у регіоні) Територіальне розміщення потенційних клієнтів
Регіональна економічна політика в сфері залучення інвестицій	Надання правових гарантій стабільності, податкових пільг Можливості регіонального бюджету з фінансової підтримки
Фінансовий стан та перспективи розвитку підприємства	Оцінка стану виробничого потенціалу Оцінка і аналіз ефективності фінансово-господарської діяльності Оцінка і аналіз конкурентоспроможності підприємства

Визначення рівня інвестиційної привабливості підприємства при використанні запропонованої класифікації чинників можна здійснювати за допомогою бального методу. Кожний з факторів виступає в ролі індикатора, який розраховуємо з урахуванням ряду показників. Сукупна ж оцінка отриманих індикаторів формує узагальнюючий показник інвестиційної привабливості підприємства.

Література

- 1 Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент /И.А. Бланк. – К.: ИТЕМ, 1995. – 380 с.
- 2 Захарченко В.І. Розвиток вартісного підходу при дослідженні інвестиційної привабливості підприємства : [монографія] /В.І. Захарченко, В.В. Лаптева. – Одеса: Бахва, 2013. – 168 с.
- 3 Крейнина М.Н. Анализ финансового состояния и инвестиционно привлекательности акционерных обществ в промышленности, строительстве и торговле /М.Н. Крейнина. – М.: ИКУ «ДИС», 1994. – 142 с.

ОЦІНКА ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНТЕГРОВАНІМ ЗЕРНОВИМ РИНКОМ УКРАЇНИ

Нікішина О. В., к.е.н., с.н.с.

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України

Актуальність проблеми. В умовах економічної нестабільності важливим завданням держави є підвищення ефективності функціонування систем управління стратегічними агропродовольчими ринками, зокрема, зерновим, з метою забезпечення їх доходності, стабільності податкових надходжень від ринкових суб'єктів, високих рівнів продовольчої безпеки країни. Теоретико-методологічні засади державного управління товарними ринками як структуроутворюючими одиницями національної макросистеми, знайшли відображення в працях Алтухова А. І., Лисюка В. М., Осташко Т. О., Саблука П. Т., Худолій Л. М. та інших науковців. Водночас недостатньо дослідженими залишаються питання оцінки управлінської ефективності інтегрованого зернового ринку (далі – ІЗР), узгодженості та взаємозв'язку базових завдань і функцій органів державного управління ІЗР, визначаючи необхідність нових розробок у даному науковому напрямку.

Мета дослідження – оцінка управлінської ефективності головних суб'єктів управління ІЗР України, обґрунтування напрямів і заходів розвитку системи управління ринку зерна та продуктів його переробки.

Виклад основного матеріалу. Побудова ефективної системи управління ІЗР передбачає визначення оптимальної кількості ієрархічних ланок у відповідних департаментах, які забезпечать адекватну реакцію ринку на зміну внутрішнього та зовнішнього економічного простору за мінімальних витрат бюджетних коштів на реалізацію управлінських функцій. Одним із прикладних показників для кількісної оцінки діяльності органів управління є *коефіцієнт складності організаційної структури*. Даний показник автор використав для оцінки управлінської ефективності профільних для ІЗР департаментів Міністерства аграрної політики та продовольства України (далі – Мінагрополітики) (табл. 1).

Розроблена Т. Б. Очіровою [2] якісна шкала оцінки складності організаційної структури, що відображає поступове зменшення рівня складності у міру зростання значень кількісного коефіцієнта, включає чотири рівні: (1) високий (значення коефіцієнта складають 0 – 0,3 пункти); (2) помірний (0,3 – 0,6); (3) низький (0,6 – 0,9); (4) оптимальний (0,9 – 1,2). Відповідно до такої якісної оцінки, шість із восьми досліджуваних департаментів Мінагрополітики України мають помірний рівень складності організаційної структури, водночас два підрозділи – Департамент економічного розвитку аграрного ринку та Департамент землеробства – характеризуються високим рівнем складності із кількісними значеннями коефіцієнтів у 0,2778 і 0,2759 пункти. Найвищі значення показника в діапазоні 0,4 – 0,42 пункти притаманні департаментам тваринництва, контролю апарату та фінансово-кредитної політики (див. табл. 1).